

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเฉพาะประเด็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กับความมุ่งหมายของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย และเป็นข้อมูลพื้นฐานที่นำไปสู่สรุปกรอบความคิดในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน
  - 1.1 ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน
  - 1.2 ความมุ่งหมายของการวิจัยในชั้นเรียน
  - 1.3 ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน
  - 1.4 ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียน
2. กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 สภาพการวิจัยในชั้นเรียน
  - 3.2 ปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน
  - 3.3 ความต้องการในการวิจัยในชั้นเรียน
  - 3.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยในชั้นเรียน
    - 3.4.1 คุณลักษณะส่วนตัวของครูกักวิจัย
    - 3.4.2 สมรรถภาพของครูกักวิจัย
    - 3.4.3 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน
    - 3.4.4 ปัจจัยพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียน
4. สรุปกรอบความคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัย ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Research ซึ่งประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ (2542 : 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิจัย คือ กระบวนการในการศึกษาค้นคว้า และแสวงหาความรู้ ความจริง โดยระบบและวิธีการทางวิทยาศาสตร์

การได้มาซึ่งวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) จำเป็นต้องอาศัยเวลาและความอดทนพอสมควร เนื่องจากมีกระบวนการและขั้นตอนที่ค่อนข้างซับซ้อน แต่เป็นความรู้ที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้สูงมาก การแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีขั้นตอนที่สำคัญในการดำเนินการที่แน่นอน แต่อาจมีการเพิ่มหรือตัดขั้นตอนย่อยบ้างแล้วแต่กรณี ตามความเหมาะสม (มโนส สุวรรณ. 2544 : 3) ซึ่งสอดคล้องกับ บุญมี พันธุ์ไทย (2542 : 4-5) ที่ว่า การหาข้อเท็จจริงต่างๆ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จะต้องมีการพิจารณากลับไปกลับมาหลายครั้ง จึงเป็นวิธีการที่ทำให้ได้ความรู้ที่น่าเชื่อถือได้ ต่อมาวิธีการหาความรู้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย นักวิชาการในทุกศาสตร์ได้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ค้นหาความรู้ความจริงในศาสตร์ของตน ซึ่งเรียกว่า "การวิจัย" สำหรับขั้นตอนวิธีการทางวิทยาศาสตร์ พอจะสรุปได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (ส่วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 13-14)

- ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา (Problem)
- ขั้นที่ 2 การตั้งสมมติฐาน (Hypothesis)
- ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Gathering Data)
- ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis)
- ขั้นที่ 5 การลงสรุป (Conclusion)

คำว่า "การวิจัย" มักสื่อความหมายว่าเป็นเรื่องยากเกินศักยภาพ อีกทั้งจะเป็นภาระที่หนักเกินไปสำหรับครู (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกูร. 2543 : 2) ครูส่วนใหญ่อาจมีความรู้สึกว่ายาก ครูอาจจะ ไม่สามารถทำได้ (สัมมา ธนินทรีย์. 2544 : 11) เนื่องจาก ไม่ได้เล่าเรียนมาก่อน จึงมีความรู้สึกที่ไม่ติดต่อการวิจัย (ประกอบ มณีโรจน์. 2544 : 2) เพราะเข้าใจว่างานวิจัยมีกระบวนการที่ยิ่งยากซับซ้อน ใช้ภาษาคำศัพท์ที่คนทั่วไปไม่สามารถเข้าใจได้ หากไม่ได้เรียนวิจัยในสถานบันอุดมศึกษามาก่อน โดยเฉพาะการใช้สถิติที่มีสูตรและสัญลักษณ์แปลภาษาชวนสับสน รวมทั้งการแปลความหมายเพื่อสรุปอ้างอิงถึงกลุ่มอื่นๆ ยิ่งทำให้ครูกลัวการวิจัยมากขึ้น (สุศรี วงศ์รัตนะ และคนอื่นๆ. 2544 : 1) จึงมีคำถามจากครูว่า ครูจะทำการวิจัยได้หรือไม่และถ้าทำแล้วจะได้ประโยชน์อย่างไร (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกูร. 2543 : 2-3)

คำถามแรกที่ว่าครูจะทำการวิจัยได้หรือไม่นั้น คำตอบในขั้นต้น คือ ครูมีศักยภาพโดยพื้นฐานที่จะทำการวิจัยในชั้นเรียนได้ เพราะครูเป็นคนในที่เข้าถึงปัญหาการเรียนการสอนได้ลึกซึ้ง มีความใกล้ชิดกับนักเรียน และเข้าใจสภาพการเรียนการสอนที่แท้จริง (สัมมา ธนินทรีย์. 2544 : 12) และเป็นโอกาสดีเยี่ยมที่จะทำการวิจัยในขอบเขตเล็กๆ ให้กลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของการสอนตามปกติได้ ถ้าครูได้รับความช่วยเหลือแนะนำในเรื่องระเบียบวิธีการวิจัยขั้นพื้นฐาน ก็จะสามารถดำเนินการวิจัยได้ การวิจัยไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่ซับซ้อนหรือกระบวนการคำนวณที่ยุ่งยาก การวิจัยจึงไม่ใช่สิ่งที่ครูควรจะกลัวอีกต่อไป (สุศรี วงศ์รัตนะ และคนอื่นๆ. 2544 : 6) และเมื่อพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้วการวิจัยไม่ยากเกินกว่าที่ครูจะทำได้ ถ้ามีความตั้งใจจริง (ดร.วิทย์ ภิกขะ ยักษ์. 2544 : 2)

ส่วนคำถามที่สองในแง่มุมมองของประโยชน์จากการวิจัยนั้น เมื่อครูทำการวิจัย นอกจากจะได้ประโยชน์ในด้านการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนโดยวิธีการที่มีระบบมากขึ้น ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อนักเรียน ทั้งนี้ ครูจะต้อง

ตระหนักว่าภาระหน้าที่หลักของครู คือ การสอน การวิจัยจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ไม่เป็นผลกระทบอันไม่พึงปรารถนาของนักเรียน ไม่เบียดบังเวลาในการสอนเกินการเฉพาะ ครูจะต้องบริหารเวลาให้เหมาะสม (สัมมา รัตนชัย, 2544 : 14) และใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของ การแสวงหาความรู้ทั้งสำหรับครูและนักเรียน โดยส่วนตั้ของครูผลงานวิจัยยังเป็นวิถีทางในการพัฒนางานวิชาชีพ ของตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากงานของ "ครูต้นแบบ" (Master Teacher) หรือ "ครูมืออาชีพ" (Professional Teacher) ผู้ใช้แนวความคิดและวิธีการวิจัยมาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนางานสอนและวิชาชีพ ของตนได้อย่างกลมกลืน อีกทั้งถ่ายทอดสู่เพื่อนร่วมวิชาชีพได้

การวิจัยในชั้นเรียนถือได้ว่าเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการวิจัยที่ผู้ปฏิบัติงาน หรือครูเป็นผู้จัดทำวิจัยขึ้นเอง การวิจัยในสภาพจริง การวิจัยเพื่อนำผลไปพัฒนา และถ้าพบข้อบกพร่องก็จะทำ การวิจัย และนำผลไปพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีชื่อนิยมเรียกในความหมายใกล้เคียงกัน ดังนี้ (ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์, 2544 : 3 ; บุญมี พันธุ์ไทย, 2542 : 10 ; ประวิศ เอรารวรรณ, 2542 : 3 ; ประกอบ มณีโรจน์, 2544 : 4 ; ผ่องพรรณ ตรัมย์มงคล, 2543 : 3 ; พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2544 : 9 ; สัมมา รัตนชัย, 2544 : 15 และยุทธพร จามรมาณ, 2544 : 1)

1. การวิจัยในชั้นเรียน หรือการวิจัยชั้นเรียน (Classroom Research)
2. การวิจัยปฏิบัติการ หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)
3. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research)
4. การวิจัยของครู (Teacher Research, Action Research)

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การวิจัย คือ กระบวนการในการศึกษาค้นคว้าและ แสวงหาความรู้ ความจริง โดยระบบและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งการได้มาโดยระบบและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จำเป็นต้องอาศัยเวลา และความอดทนพอสมควร การทำข้อเท็จจริงต่างๆ ต้องมีการพิจารณากลับไปกลับมาหลายครั้ง จึงเป็นวิธีการที่ทำให้ได้ความรู้ที่น่าเชื่อถือได้ วิธีการทางวิทยาศาสตร์มี 5 ขั้นตอน คือ การกำหนดปัญหา การตั้ง สมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการลงสรุป นอกจากนี้ พบว่า ครูมีศักยภาพโดยพื้นฐาน ที่จะทำการวิจัยในชั้นเรียนได้ ถ้าครูได้รับการช่วยเหลือแนะนำในเรื่องวิธีการวิจัย ในชั้นพื้นฐาน ซึ่งกระบวนการวิจัย ของครูไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่ซับซ้อนหรือกระบวนการดำเนินงานที่ยุ่งยาก เมื่อครูทำการวิจัยจะได้ประโยชน์ ในด้านกรปรับปรุงการเรียนการสอน พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นและกระบวนการ การวิจัยจะช่วยให้ครูและนักเรียนแสวงหาความรู้ที่มีระบบมากขึ้น การวิจัยในชั้นเรียนถือได้ว่าเป็นการวิจัยเชิง ปฏิบัติการอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการวิจัยที่ผู้ปฏิบัติงานหรือครูเป็นผู้จัดทำวิจัยขึ้นเอง และการวิจัยในสภาพจริง ซึ่งมีชื่อนิยมเรียกในความหมายใกล้เคียงกัน คือ การวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยชั้นเรียน การวิจัยปฏิบัติการ การวิจัย เชิงปฏิบัติการ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน หรือการวิจัยของครู

ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนอาจจะมีชื่อเรียกได้หลายชื่อ และทุกชื่อที่เรียกนั้น เป็นภาพที่วิจัยโดยครูทั้งสิ้น ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

สุวัฒน์ สุวรรณเขตนิคม (2539 : 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการแสวงหาความรู้ อันเป็นความจริงที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนในบริบทของชั้นเรียน

บุญมี พันธุ์ไทย (2542 : 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ วิธีการหรือกระบวนการที่ได้มาซึ่งข้อความรู้ หรือคำตอบ ที่มีลักษณะเป็นแผน แผน เทคนิค วิธีการ หรือผลลัพธ์ที่ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

สุวิมล รุ่งพาณิชย์ (2544 : 11) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ การวิจัยที่ทำโดยครูในห้องเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดกับนักเรียน เป็นการศึกษาที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ทันที และสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่างๆ ของตนเองให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นในแนวทางปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

อุทุมพร จามรมาน (2544 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ การแก้ปัญหา นักเรียน บางคน บางเรื่อง เพื่อพัฒนา (ปรับปรุงนักเรียนอ่อน (เสริมนักเรียนเก่ง) นักเรียนคนนั้น กลุ่มนั้น) เพื่อที่จะได้เรียนทันเพื่อนกลุ่มใหญ่ หรือ ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของเขา

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ การสำรวจสภาพ การปฏิบัติงาน การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบ การแก้ไขปรับปรุง และการสะท้อนผลการปฏิบัติของครู เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน

ความมุ่งหมายของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนมีความมุ่งหมายหลัก คือ การแก้ปัญหานักเรียนบางคน บางเรื่อง และมีความมุ่งหมายรอง คือ การขอตำแหน่ง ขอบผลงาน ดังนั้น การทำวิจัยในชั้นเรียนโดยมุ่งที่การขอตำแหน่งหรือผลงาน โดยไม่ได้มุ่งพัฒนาหรือแก้ปัญหานักเรียนก่อน หากมุ่งแต่ผลประโยชน์ของครูเป็นหลัก จึงไม่ใช่สิ่งที่ควรทำ (อุทุมพร จามรมาน, 2544 : 20) ซึ่งสอดคล้องกับครุรักษ์ กิรมย์รักษ์ (2544 : 5) ที่ว่า การวิจัยในชั้นเรียน มีความมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในชั้นเรียนด้วยตัวครูเอง โดยการคิดค้นแสวงหาวิธีการ หรือนวัตกรรมต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า ความมุ่งหมายการวิจัยในชั้นเรียน คือ การทำวิจัยโดยตัวครูเอง เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นต้องเกิดกับนักเรียนก่อน ส่วนผลประโยชน์ที่จะเกิดกับครูนั้นเป็นผลพลอยได้ หลังจากได้แก้ปัญหานักเรียน หรือพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพแล้วเท่านั้น

ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนเกิดจากแนวคิดพื้นฐาน คือ การบูรณาการวิถีการปฏิบัติงานกับการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ ซึ่งมีความสำคัญ ดังนี้ (สุวิมล : สุวรรณเรตน์โคม, 2539 : 7-8 ; ประวิศ เถาวรรณ์, 2542 : 8 ; ศุภรัตน์ ภิรมย์รักษ์, 2544 : 7 และสุวิมล วังวานิช, 2544 : 14-15)

1. นักเรียนได้รับการแก้ไข้ปัญหาและพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ นักเรียนจะมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ครูมีโอกาสสร้างองค์ความรู้ ผักัทักษะ ประยุกต์ใช้ และตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ ตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีเหตุผล คุณภาพและสร้างสรรค์ เพราะมองทางเลือกได้กว้างขวางลึกซึ้ง พร้อมทั้งขยายรูปแบบของการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และช่วยให้โรงเรียนสามารถกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับกระบวนการหลักสูตรและการเรียนการสอนได้ถูกต้องและเหมาะสม โดยมีผลการศึกษารองรับ

3. ครูที่ใช้กระบวนการวิจัยจะสามารถ ควบคุม กำกับ และพัฒนาการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น เพราะการทำงานและผลของการทำงานนั้นล้วนมีความหมายและคุณค่าสำหรับครูในการพัฒนานักเรียน ส่วนการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติการวิจัย จึงมีความเป็นประชาธิปไตย ก่อให้เกิดการยอมรับในความรู้ของผู้ปฏิบัติ อันจะทำให้ครูเป็นผู้เ้าการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

4. การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่จรรโลงวิชาชีพครูให้มีความเข้มแข็ง เพราะผลจากการทำวิจัยจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการทำงานของครูได้อย่างเป็นรูปธรรม อันนำมาซึ่งความรู้ในงานและความปิติสุข ในกาปฏิบัติงานที่ถูกต้องของครู วิถีชีวิตครูหรือวัฒนธรรมในการทำงานของครู จะพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะครูกวิจัยจะมีคุณสมบัติของการเป็นผู้แสวงหาความรู้หรือนักเรียนในศาสตร์แห่งการสอน จนในที่สุดจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ที่กว้างขวางและลึกซึ้งในศาสตร์และศิลป์แห่งการสอน

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญ คือ นักเรียนได้รับการพัฒนาให้เต็มเต็มตามศักยภาพ ครูมีโอกาสสร้างองค์ความรู้และได้ใช้้องค์ความรู้ที่เกิดจากการทำวิจัย พร้อมทั้งพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ และโรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม โดยมีผลการศึกษารองรับ

ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียน

ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนมีวิธัการวิจัยที่เฉพาะเจาะจง แตกต่างจากการวิจัยทางการศึกษาและจุดเน้นที่แตกต่างจากการวิจัยประเภทอื่นๆ ดังนี้

1. การวิจัยโดยครูผู้สอนในชั้นเรียนเป็นผู้ทำวิจัยขึ้นเอง (บุญมี พันธุ์ไทย, 2542 : 12) คือ ปัญหาการวิจัยเกิดขึ้นจากการทำงานในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน (ประวิศ เถาวรรณ์, 2542 : 4) ปัญหาการวิจัยเรื่องที่วิจัยอาจจะเป็นประเด็นที่เล็ก แต่สำหรับครูแล้วจะมีความหมายสำหรั้การเรียนการสอนโดยตรง ปัญหาการวิจัยเริ่มจากความคิดของครูมากกว่าความคิดของผู้อื่น หรือจากหลักการทฤษฎีใดก็ตาม (มองพรรณ ตวัฆมกลุอร, 2543 : 35) ขณะที่ทำการสอนมีงปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ก่อนลงมือแก้ปัญหา

ต้องแน่ใจเสียก่อนว่าสิ่งนั้น คือ ปัญหาที่แท้จริง นอกจากการแก้เช่นนั้นเป็นการแก้เฉพาะหน้าเท่านั้น สำหรับการแก้ปัญหาที่ให้ผลยั่งยืน ต้องวิเคราะห์หา "รากแก้ว" ของปัญหา หรือ "ต้นเหตุที่แท้จริง" ของปัญหา (ชูศรี วงศ์วิเศษ และคนอื่นๆ. 2544 : 24) เพื่อที่ครูจะสามารถหาวิธีแก้ไขสาเหตุที่เป็นปัญหานั้นได้ตรง อันจะทำให้ปัญหานั้นหมดไป (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. 2544 : 18)

2. การวิจัยในสถานการณ์จริงของห้องเรียน (บุญมี พันธุ์ไทย. 2542 : 12 และสัมพันธ์. 2544 : 15) ไม่ได้จัดสถานการณ์หรือห้องเรียนใหม่ขึ้นมาสำหรับการวิจัยโดยเฉพาะ ข้อมูลต่างๆ ที่นำมาใช้ในการวิจัยจึงมีความเที่ยงตรงสูงและเป็นเรื่องเดียวกับการสอนของครู การวิจัยไม่ได้เพิ่มเติม (ชูศรี วงศ์วิเศษ และคนอื่นๆ. 2544 : 11) ครูทำหน้าที่สอนและทำการวิจัยไปด้วยพร้อมๆ กัน (ผ่องพรรณ ตรียมงคลบูร. 2543 : 11 และประวีต เอวารรณ์. 2542 : 4)

3. การวิจัยที่มุ่งหาผลของการวิจัยไปใช้ปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น (บุญมี พันธุ์ไทย. 2542 : 12 ; ประวีต เอวารรณ์. 2542 : 4 ; สุวิมล ว่องวาณิช. 2544 : 11 และสัมพันธ์. 2544 : 15) และเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูในสภาพแวดล้อมที่ทำการวิจัยนั้นๆ โดยตรง ไม่มุ่งนำไปใช้ในวงกว้าง (ผ่องพรรณ ตรียมงคลบูร. 2543 : 35)

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า ลักษณะของการทำวิจัยในชั้นเรียน คือ การวิจัยที่ทำโดยครูที่มีปัญหาจากการเรียนการสอน ซึ่งต่างจากการไปพร้อมกับการสอนของครู และนำผลการวิจัยไปใช้ปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น และไม่มุ่งนำไปใช้ในวงกว้าง

กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ควรใช้รูปแบบการวิจัยไม่เป็นทางการ (Informal Research) มุ่งเน้นคำตอบของการวิจัย ข้อมูลและการวิจัยก็พลความ ใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากบทเรียนการสอนตามปกติ ศึกษานำเสนอผลการวิจัยครอบคลุมเพียงประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการนำเสนอเท่านั้น แต่ถ้าครูมีความสามารถที่ทำการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเป็นทางการ (Formal Research) ก็สามารถทำได้ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีแบบแผนเคร่งครัด มีลักษณะการดำเนินงานและการนำเสนอเหมือนงานวิจัยเชิงวิชาการ (Academic Research) ของนักวิจัยมืออาชีพ นักวิชาการในมหาวิทยาลัย หรือของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มีการออกแบบการวิจัยที่รัดกุมเพื่อให้ครอบคลุมการวิจัยได้ชัดเจน และนำเสนอรายงานผลการวิจัยที่กำหนดชัดเจน ส่วนใหญ่จำแนกเนื้อหาสาระออกเป็น 5 บท ซึ่งกระบวนการที่ใช้ในการวิจัยในชั้นเรียน ควรมีการดำเนินงานเป็นวงจรต่อเนื่อง และทำเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิบัติงาน โดยทำพร้อมๆ กันไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ ด้วยกระบวนการที่เรียบง่ายและเชื่อถือได้ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน (ชูศรี วงศ์วิเศษ. 2544 : 4, 18-19 และสุวิมล ว่องวาณิช. 2544 : 11, 17) ซึ่งกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจสภาพการปฏิบัติงาน (Reconnaissance) เป็นขั้นตอนของการสำรวจสภาพการปฏิบัติงานของครูว่ามีปัญหาอะไรบ้าง แล้ววิเคราะห์ว่าปัญหาเหล่านั้นมีสาเหตุมาจากอะไร และจะปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขสภาพการปฏิบัติงานในส่วนใด ซึ่งครูสามารถสำรวจได้จากกิจกรรมการเรียนการสอน พฤติกรรมนักเรียน สภาพแวดล้อมและบริบทต่างๆ ของโรงเรียน การสำรวจวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวจะนำไปสู่การเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและกำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยได้ (ประวิต เอราวรรณ, 2542 : 5) ซึ่งสอดคล้องกับบุณมี พันธุ์ไทย (2542 : 10) ที่ว่า การกำหนดปัญหาเกิดจากการสยงของครูเอง ซึ่งครูหรือผู้วิจัยจะต้องกำหนดปัญหาให้ชัดเจนให้ได้ว่า นักเรียนขาดคุณภาพด้านใด อะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ให้นักเรียนขาดคุณภาพ เพื่อที่จะได้หาวิธีการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง ซึ่งจะต้องศึกษาแนวคิดหรือทฤษฎี เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนมีหลายทฤษฎี ดังนั้น ครูหรือผู้วิจัยจะต้องเลือกว่าจะใช้ให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น และทฤษฎีที่เลือกมานี้จะเป็นตัวกำหนดแนวทางในการสร้างวิธีการแก้ปัญหาต่อไป

2. การวางแผน (Planning) เมื่อมีข้อมูลเพียงพอ และเข้าใจปัญหาได้ชัดเจนแล้ว ผู้วิจัย จึงเริ่มการวางแผน ซึ่งผ่องพรรณ ตรีมงคลกุล (2543 : 31) ให้พิจารณาในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ดังนี้

- 1) สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง คืออะไร 2) จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงอย่างไรและมีขั้นตอนอย่างไร
- 3) จะประสานกับผู้อื่นเกี่ยวข้องอย่างไร 4) จะใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง และ 5) มีข้อควรคำนึงถึงในแง่จรรยาของนักวิจัยอย่างไรบ้าง โดยสอดคล้องกับประวิต เอราวรรณ (2542 : 6) ที่ว่าการวางแผนเป็นขั้นตอนสำหรับกำหนดวิธีการและการวางแผนเพื่อลงมือปฏิบัติในการค้นหาคำตอบหรือพัฒนาแนวคิดกรรม และการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงสภาพการปฏิบัติงานที่เป็นปัญหา และยังสอดคล้องกับพันท์พันธ์ ฤกษ์กุล (2544 : 11-12) ที่ได้เสนอแนะว่า การทำงานใดๆ ต้องมีขั้นตอนการวางแผนตามคำถามต่อไปนี้ Why What และ How และการวางแผนการวิจัยเห็นหัวข้อต่อไปนี้ 1) ทำเมื่อไร 2) ทำอะไร 3) ใครทำ ทำกับกลุ่มเป้าหมายใด 4) ทำเวลาใด 5) ทำที่ไหน 6) ทำอย่างไร และ 7) ใช้งบประมาณเท่าไร โดยมีขั้นตอนการวางแผนการวิจัย ดังนี้

- 2.1 กำหนดค่าตามการวิจัย
  - 2.2 กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย
  - 2.3 ตั้งสมมติฐานของการวิจัย
  - 2.4 ออกแบบการวิจัย
  - 2.5 สร้างเครื่องมือในการวิจัย
3. การลงมือปฏิบัติ (Do) เป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการวิจัย ดังนี้
- 3.1 จัดเก็บข้อมูล
  - 3.2 วิเคราะห์ข้อมูล
  - 3.3 นำเสนอข้อมูล
  - 3.4 แปลผล

4. การตรวจสอบ (Check) เป็นขั้นของการประเมินการทำงานว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีเรื่องอะไรปฏิบัติได้ตามแผน มีเรื่องอะไรไม่สามารถปฏิบัติได้ตามแผนที่วางไว้ไม่ได้ผล การตรวจสอบนี้จะได้สิ่งที่สำเร็จตามแผนและสิ่งที่เป็นที่ควรปรองที่ต้อแกไข (ทิมพ์สัน เดชะคุปต์. 2544 : 12) และต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติ โดยพิจารณาทั้งผลที่มุ่งหวัง ผลข้างเคียง และพิจารณาข้อมูลหลายด้าน หลากมุมมอง เพื่อให้ประเมินได้เที่ยงตรงที่สุด (มองพรรณ ตริยมงคลสุข. 2543 : 31)

5. การปรับปรุงแก้ไข (Action) เป็นขั้นตอนการนำข้อบกพร่องมาวางแผนเพื่อแก้ไขปฏิบัติแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วลงมือแก้ไข ซึ่งอาจพบว่าประสบความสำเร็จหรืออาจพบว่ามีข้อบกพร่องอีก ครูนักวิจัยจะยังคงตรวจสอบเนื้อหาเพื่อแก้ไข แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขอีกต่อไป จนวิจัยในชั้นเรียนเป็นการทำไปเรื่อยๆ ไม่มีหยุดการทำวิจัยไปเรื่อยๆ จึงเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (ทิมพ์สัน เดชะคุปต์. 2544 : 13)

6. การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) ครูนักวิจัยต้องมีการสะท้อนผลการปฏิบัติว่ามีสิ่งใดที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปบ้าง เพื่อสรุปผลและวางแผนปรับปรุงใหม่หรือแก้ปัญหาดำต่อไป (ประวิต เกรววรรณ. 2542 : 5)

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 6 ขั้นตอน คือ การสำรวจสภาพการปฏิบัติงาน การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไข และการสะท้อนผลการปฏิบัติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในชั้นเรียนทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีการทำไว้หลายเรื่องจึงนำเสนอเฉพาะประเด็นสำคัญ ทายลำดับ ดังนี้

1. สภาพการวิจัยในชั้นเรียน
2. ปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน
3. ความต้องการในการวิจัยในชั้นเรียน
4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยในชั้นเรียน
  - 4.1 คุณลักษณะส่วนตัวของครูนักวิจัย
  - 4.2 สมรรถภาพของครูนักวิจัย
  - 4.3 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน
  - 4.4 ปัจจัยพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียน

สภาพการวิจัยในชั้นเรียน

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูจะทำให้ทราบถึงสภาพเป็นอย่างไร และอยู่ในระดับใด โดยมีสภาพการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

วันทนา ชูช่วย (2534 : 50-52) ได้ศึกษาการทำวิจัยในโรงเรียนของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า การทำวิจัยที่มีโครงการในแผนปฏิบัติการศึกษาปีการศึกษา 2531 และ 2532 มีจำนวน 42 โครงการ ทำสำเร็จ จำนวน 15 โครงการ อยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 19 โครงการ และล้มเลิกจำนวน 8 โครงการ โดยศึกษาเกี่ยวกับงานหลักของโรงเรียน คือ วิชาการ บริหารทั่วๆ ไป บริการ ปกครองและโรงเรียนกักชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสรียา พงษ์สมัคร (2538 : 106,108,113) ที่พบว่า ผลการวิจัยที่ทำเป็นส่วนหนึ่งของงาน คือ วิชาการ ชุมชน ปกครอง และบริการ มีลักษณะการทำวิจัย คือ คนเดียว คณะภายในโรงเรียนและร่วมกับบุคคลภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเทวี พรหมมันต์ (2544 : 100) ที่ศึกษาสภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2543 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 778 คน มีประสบการณ์การทำวิจัยจำนวน 520 คน มีผลการวิจัย จำนวน 659 เรื่อง รูปแบบการทำวิจัยเป็นแบบทางการ ร้อยละ 71.00 ลักษณะของผู้ทำวิจัยเป็นแบบรายบุคคล ร้อยละ 78.10 และรูปแบบความร่วมมือจากบุคคลภายนอกในการทำวิจัยเป็นรูปแบบที่บุคคลภายนอกมีบทบาทมากกว่าครู

ศักดิ์ดา อุบลชาติ (2544 : 81-82) ได้ศึกษาสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำพอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2543 จำนวน 109 คน จำแนกเป็นกลุ่มที่ทำวิจัย จำนวน 30 คน และกลุ่มครูที่ไม่ได้ทำการวิจัย จำนวน 79 คน พบว่ามีโครงการวิจัยทั้งหมด 30 เรื่อง จัดเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 29 เรื่อง และการวิจัยเชิงสำรวจ จำนวน 1 เรื่อง โดยมีโครงการที่ดำเนินการวิจัย จำนวน 6 เรื่องและอยู่ระหว่างกำลังดำเนินการวิจัย จำนวน 24 เรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในขั้นตอนการสำรวจและพัฒนาเครื่องมือ ครูผู้วิจัยจะกำหนดปัญหาจากประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนโดยหาข้อสงสัยจุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สนใจ ตระหนักว่าต้องเป็นประเด็นปัญหาเร่งด่วนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน หากไม่รีบแก้ไขจะทำให้เกิดความเสียหายต่อการจัดการเรียนการสอน และปัญหาที่อยู่ในความสนใจของครูผู้วิจัยอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสรียา พงษ์สมัคร (2538 : 107) ที่พบปัญหาของการวิจัยมาจากประสบการณ์การเรียนการสอน หน้าที่งานมอบหมายหรือข้อเสนอแนะของหน่วยงาน บุคคลที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ที่สนใจ บทความย่อหรือข้อเสนอแนะของวิทยานิพนธ์วารสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของประภณี นุ่นน้อย (2540 : 109) ที่พบองค์ประกอบด้านกระบวนการในการวิเคราะห์ปัญหาการวิจัย คือ ปัญหาที่นำมาวิจัยเป็นปัญหาจากการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของระพีพร วงษ์ดี (2544 : 180) ที่พบว่า กระบวนการเลือกหรือกำหนดปัญหาที่น่าสนใจทำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ควรคำนึงถึงการประยุกต์ใช้ได้ในการทำงานหรือการสอนของครูนักวิจัย

ครูผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ด้วยการศึกษาทั้งจากตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็ดึงศักยภาพและขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ (ศักดิ์ดา อุบลชาติ 2544 : 82) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสิตดา กลองคำ (2541 : 74-77) ที่พบว่า แหล่งข้อมูลที่ครูศึกษาเพื่อการทำวิจัยในชั้นเรียน คือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ

ในเรื่องที่ทำการวิจัย และห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน เมื่อมีปัญหาก็ได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนครู อาจารย์ในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย ศึกษาในเทศก์ คณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัยในโรงเรียน และผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุกโศก ปิยะสันต์ (2539 : 98) ที่พบว่า ครูมีการศึกษาทฤษฎีและเอกสารต่างๆ ในการพัฒนาสื่อการสอนหรือวิจัยการสอนควบคู่ไปกับการดำเนินการพัฒนานวัตกรรมของตน

ขั้นตอนการพัฒนาแบบการวิจัยนั้น ส่วนใหญ่ได้รับการแนะนำจากศึกษานิเทศก์ มีการสร้างและพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษา แล้วนำไปทดลองใช้เพื่อดูผลและประสิทธิภาพของนวัตกรรมที่สร้างขึ้นกับ นักเรียน ทั้งในโรงเรียนและต่างโรงเรียน รูปแบบการทดลองส่วนใหญ่เป็นแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One Group Pretest-posttest Design) (สุกโศก ปิยะสันต์, 2539 : 98) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอู๋จี้ต๋า อู๋ป๋องฉี (2544 : 82) ที่พบว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะเป็นแผนการสอน, แบบสังเกตพร้อมแบบบันทึก, แบบทดสอบ โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้การช่วยเหลือ ครูผู้ทำการสอนหรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นไปทดลองกับนักเรียนในชั้นเรียน ตามแผนการวิจัย โดยทำการวิจัยควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ รูปแบบการวิจัยจะเป็นแบบ การทดลองกลุ่มเดียว มีการวัดผลก่อนและหลังการทดลอง นอกจากนี้ผลการวิจัยของปราณี นุ่นนัย (2540 : 109-110) พบว่า กระบวนการพัฒนานวัตกรรม ควรมีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนานักเรียน การประเมิน สภาพะเริ่มต้นของนักเรียน กระบวนการพัฒนา ทดลอง และการประเมินผลเกี่ยวกับนวัตกรรมว่า แก้ปัญหาได้ บรรลุความมุ่งหมายเพียงใด ถูกต้องตามหลักวิชา น่าสนใจ มีความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ วิเคราะห์นวัตกรรม, ไขว่หลากหลาย จำแนกให้เห็นจุดเด่นจุดด้อยและบอกเหตุผลในการเลือกนวัตกรรมนั้น นวัตกรรมที่ได้พัฒนามี ประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา และพัฒนางานในหน้าที่ได้จริง

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนใหญ่ก็ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจากนักเรียน ทั้งในโรงเรียนและ เขตใกล้เคียง โดยมีทั้งการเก็บข้อมูลจากแบบทดสอบ แบบสอบถามตัวคุณเอง และขอให้เพื่อนครูในโรงเรียน เป็นผู้เก็บให้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบสถิติที (t-test) (สุกโศก ปิยะสันต์ 2539 : 98)

ผลการวิจัยที่สำเร็จ ส่วนใหญ่เป็นรายงานการวิจัยแบบย่อ โดยเน้นเฉพาะผลการวิจัยจะมีรายงาน ซึ่งมีลักษณะสมบูรณ์เพียง 3 เรื่อง (วิไลนา ชูชวย, 2534 : 76) ส่วนสุกโศก ปิยะสันต์ (2539 : 98) พบว่า การเขียนรายงานการวิจัยอาศัยการศึกษาจากห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษา มีรูปแบบเช่นเดียวกับวิทยานิพนธ์ คือ มี 5 บท มีเพียงบางเล่มที่ยุบเอาบทที่ 2 ไปรวมกับบทที่ 1 หรือบางเล่มนำบทที่ 2 ไปรวมกับบทที่ 3 สำหรับ อักคี่ต๋า อู๋ป๋องฉี (2544 : 82) พบว่า ครูนักวิจัยสามารถเขียนรายงานได้ค่อนข้างเต็มรูปแบบของรายงานผล การวิจัยทางการศึกษาต่างๆ ไป

การเผยแพร่ผลการวิจัย โดยการนำเสนอต่อผู้บริหาร และแจกครูในโรงเรียน (วิไลนา ชูชวย, 2534 : 77) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสรียา ทองสมิถ (2538 : 112-113) โดยการพิมพ์เป็นรูปเล่ม เผยแพร่ภายในโรงเรียน และมีบางส่วนมีได้เผยแพร่

การนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้บริหารใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและปรับปรุงงานในโรงเรียน ส่วนครูปรับปรุงการเรียนการสอนและกิจกรรมภายในโรงเรียน (จินทนา ชูช่วง, 2534 : 77) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสรียา ทองสมัคร (2538 : 111) ที่พบว่า ใช้นโยบายปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการอ้างอิงวางแผนและกำหนดนโยบายของโรงเรียน และเสนอเป็นผลงานทางวิชาการเพื่อปรับปรุงตำแหน่งให้สูงขึ้น

จากการศึกษาผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า สภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน คือ วิชาการ ธุรการ ปกครอง บริการ และบริหารต่างๆ ไป เป็นนวัตกรวิจัยเชิงปฏิบัติการ ส่วนนวัตกรวิจัยเชิงทดลองจะเน้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทดสอบก่อนหลัง โดยนำปัญหาการเรียนการสอนมาทำการวิจัย ครูศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ การวิจัยจะทำความเข้าใจกับ การจัดการเรียนการสอนตามปกติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสถิติ (t-test) เน้นเฉพาะผลการวิจัย ผู้บริหารใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงงานและกำหนดนโยบายของโรงเรียน ส่วนครูใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนและกิจกรรมภายในโรงเรียน

ปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ปัญหา ทำให้ทราบว่าปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครูมีอะไรบ้าง และอยู่ในระดับใด โดยมีปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

ครูในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากที่สุดเกี่ยวกับปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน คือ งบประมาณหรือทุน ได้น้ำ การให้งบประมาณสนับสนุนของโรงเรียน การมีความพร้อมด้านการเงินของครูก่อนวิจัย การจัดหาแหล่งทุนจากองค์กรต่างๆ และการแจ้งแหล่งทุนเพื่อทำการวิจัยแก่ครูผู้จัดทำภาครัฐและเอกชนอย่างสม่ำเสมอ (จุฬาโชค ปิยะพันธ์, 2539 : 100 ; สัสตา ทกะจำ, 2541 : 79 ; วิไลวรรณ สงฆรัตน์, 2543 : 41 ; วิวิมล ฉลาดเยี่ยม, 2544 : 63-64 ; ศักดิ์วิภา อุบลชาติ, 2544 : 82 และพิศพรหมณินดี, 2544 : 101) รองลงมา คือ วัสดุอุปกรณ์และแหล่งค้นคว้า ได้น้ำ เอกสาร งานวิจัย และแหล่งศึกษาค้นคว้าในการวิจัยอยู่ไกล เวลาในการวิจัย ครูไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับดำเนินการวิจัย เพราะครูมีภาระงาน ความรับผิดชอบ คาบสอนมาก ภาระหลายระดับชั้นและยังต้องปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารที่ปรึกษา ได้น้ำ ผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ผู้บริหารและเพื่อนครูไม่เห็นความสำคัญของการวิจัย สมรรถภาพของครูในการทำการวิจัย ได้น้ำ ความสามารถในการนำปัญหาการเรียนการสอนไปสู่การวิจัย การวิเคราะห์ปัญหา การตรวจสอบเอกสารและผลการวิจัย การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ความรู้เกี่ยวกับสถิติพื้นฐาน คอมพิวเตอร์ การวางแผนและออกแบบการวิจัย การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงาน และเมื่อครูทำการวิจัยเสร็จแล้วยังมีปัญหาการนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน

จากการศึกษาผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ครูมีปัญหาการวิจัยในชั้นเรียน คือ การสนับสนุนงบประมาณหรือทุน วัสดุอุปกรณ์และแหล่งค้นคว้า ที่ปรึกษา และสมรรถภาพ สำหรับการวิจัยในชั้นเรียน และเมื่อครูทำการวิจัยเสร็จแล้วยังมีปัญหาในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน

ความต้องการในการวิจัยในชั้นเรียน

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการในการวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยให้ทราบว่าครูมีความต้องการอะไรบ้าง และอยู่ในระดับใด โดยมีความต้องการในการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

ลิสตา กองคำ (2541 : 84) ได้ศึกษาความต้องการในการทำวิจัยของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก คือ การดำเนินการ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งข้อมูล และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชาญยุทธ นนเจริญ (2545 : 61) ที่พบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการในการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิไลวรรณ สมบูรณ์ (2543 : 46) ที่พบว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความต้องการอยู่ในระดับมาก คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง งบประมาณ สมรรถภาพและการดำเนินงานวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิมล นลาตแย้ม (2544 : 65-66) ที่พบว่า ครูในโรงเรียนประถมศึกษาชาวชนบทมีความต้องการอยู่ในระดับมาก คือ การสนับสนุนการวิจัย ได้แก่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ผู้ให้คำปรึกษา แหล่งการค้นคว้า การนำผลการวิจัย ไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน ทูลเกล้าฯ จากแหล่งอื่น ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูทำการวิจัย การเผยแพร่งานวิจัย และผู้บริหารนำผลการวิจัย มาใช้ประกอบการพิจารณาความดีความชอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศักดิ์ดา อุปณาใต้ (2544 : 81) ที่พบว่า กลุ่มครูที่ทำและกลุ่มครูที่ไม่ทำวิจัย โดยรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมากในการส่งเสริมและสนับสนุนในการทำวิจัย คือ การกำหนดนโยบายระบบสำหรับการทำวิจัย งบประมาณ เวลา แหล่งศึกษา ค้นคว้า วัสดุอุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวก และความรู้ ความเข้าใจ สำหรับการวิจัยในชั้นเรียน

จากการศึกษาผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ครูมีความต้องการในการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก คือ การดำเนินการ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และแหล่งข้อมูล บุคลากรที่เกี่ยวข้อง สมรรถภาพ การสนับสนุน การกำหนดนโยบาย และเวลา สำหรับการวิจัยในชั้นเรียน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยในชั้นเรียน

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยในชั้นเรียน ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะปัจจัยบางตัว. ทำให้เห็นว่าผู้วิจัยมีอิทธิพลต่อการวิจัยในชั้นเรียน และนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. คุณลักษณะส่วนตัวของครูกักวิจัย
2. สมรรถภาพของครูกักวิจัย
3. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน
4. ปัจจัยพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียน

1. คุณลักษณะส่วนตัวของครูกักวิจัย

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะส่วนตัวของครูกักวิจัย ซึ่งถ้าลักษณะประจำตัวเกี่ยวกับ การวิจัยในชั้นเรียนของครูกักวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วันทนา ซูช่วย (2534 : 47-48) ได้ศึกษาครูกักวิจัยในโรงเรียนของครู พบว่า การทำวิจัยเป็นงานที่ชอบทำ เป็นสาเหตุในการทำวิจัยของครู ส่วนความรับผิดชอบ และกำลังใจของครูกักวิจัย เป็นปัจจัยที่ทำให้

การทำวิจัยประสบความสำเร็จ สำหรับแรงจูงภายใน คือ การชี้ให้เห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับ มีความสนใจและประสบปัญหาที่คอยกระตุ้นคำตอบ เช่น ปัจจัยจูงใจให้ทำวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสรียาทองสมัคร (2538 : 96-102) ที่พบสาเหตุในการทำวิจัยของครู คือ การเห็นคุณค่าของการทำวิจัย ได้แก่ ผลการวิจัยทำให้ผู้วิจัยเกิดความภาคภูมิใจ การทำวิจัยช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับตัวเอง เป็นเรื่องที่น่าสนใจและทำให้มีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุโขทัย ปิยะพันธ์ (2539 : 99) ที่พบว่า ปัจจัยด้านตัวครู คือ การเป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทำงานอยากพัฒนางาน มีความเป็นนักวิชาการอยู่ในตัว เป็นผู้ที่เห็นคุณค่า ประโยชน์และความสำคัญของการวิจัย เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยของครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของส.ศัลย์สาปิน (2544 : 62) ที่พบว่า สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนมีผลมาจากปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน คือ คุณสมบัติส่วนตัว ได้แก่ การเป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพ เช่น มีความกระตือรือร้นในระเบียบวิธีวิจัย การใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ และการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเมวภา เจริญบุญ (2538 : 72) ที่พบว่า คุณลักษณะส่วนตัวเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการทำวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนันทวัน สุวิศักดิ์ภูมิ (2540 : 146-147) ที่พบเส้นทางการพัฒนามาสู่การเป็นครูนักวิจัยของกรณีศึกษา เริ่มจากคุณลักษณะส่วนตัวที่เป็นคนสนใจใฝ่หาความรู้ ช่างคิด ช่างอ่าน ชอบเรียนและรักธรรมชาติ ลักษณะตั้งกลุ่ม พัฒนามาด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานในลักษณะของการสังเกต วิเคราะห์ สังเคราะห์ สังเกต ประสพการณ์ชีวิต มีกรทำงานอย่างบูรณาการในหน้าที่ รักเด็กและปรารถนาจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก ส่งผลให้เกิดกระบวนการพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของมณฑิตา ตาพลวงษ์ (2540 : 139) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมส่งเสริมการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้สำเร็จ คือ เป็นคนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่หาความรู้ รักในการปฏิบัติงานในหน้าที่ เป็นคนเห็นโอกาสของการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนางานในหน้าที่ซึ่งก่อให้เกิดความรู้ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน เป็นคนช่างสังเกต ช่างจดจำ ช่างจดบันทึก โดยเฉพาะการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ยื่นมือหาที่เกื้อหนุนจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และพฤติกรรมของนักเรียน มีความตั้งใจจริง รักและเอาใจใส่มีความรับผิดชอบ มุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาลงมือทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน รู้จักแสวงหาและแสวงหาความรู้ที่มีค่าต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาการเรียนรู้นักเรียน จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากผู้มีความรู้ ผู้ที่มีประสบการณ์ดีเป็นประโยชน์และสามารถถ่ายทอดให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้

เมวภา เจริญบุญ (2538 : 76) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า คุณลักษณะส่วนตัว ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์สอน สาขาวิชาที่สำเร็จในระดับปริญญาโท ระยะเวลาสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท หมวดวิชาที่สอน คาบการสอน แรงจูงใจในการวิจัย และนิสัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของครูไม่มีความสัมพันธ์กับการทำวิจัย นอกจากนี้ผลการวิจัยของบรรณา เตชะจรเกียรติ (2543 : 67) พบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัว ได้แก่ ความสนใจ ใฝ่หาความรู้ การเห็นคุณค่าของการวิจัย ความรับผิดชอบในงานครู และความคาดหวังในการทำวิจัย และตัวแปรภูมิหลัง ได้แก่ เพศ อายุ และวุฒิการศึกษา ไม่ใช่ว่าตัวลักษณะที่มุ่งเน้นในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนทั้ง

จากการศึกษาผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า เส้นทางการพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัย เริ่มจากคุณลักษณะส่วนตัว คือ เป็นคนสนใจใฝ่หาความรู้ ช่างคิด ซอมนั่น ชอบเรียน และรักธรรมชาติ ซึ่งพัฒนาด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานในลักษณะของการสังเกต วิเคราะห์ สังเคราะห์ สังสมประสบการณ์ชีวิต มีการทำงานอย่างบูรณาการ รักเด็ก และปรารถนาจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก คุณลักษณะที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนได้สำเร็จ คือ เป็นคนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ค้นคว้าหาความรู้ วิชาการปฏิบัติงานในหน้าที่ พัฒนาตนเอง ทำให้เป็นคนที่มีความคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และพิจารณาใคร่ครวญเสมอ การชี้ให้เห็นความสำคัญ ประโยชน์ ความสนใจและประสบการณ์ที่อยากรู้คำตอบ เป็นปัจจัยจูงใจให้ทำวิจัย การเห็นคุณค่าของการทำวิจัย ได้แก่ ผลการวิจัยทำให้เกิดความภาคภูมิใจ การทำวิจัยช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับตัวเอง เป็นเรื่องที่น่าสนใจ และทำให้มีความสุข วิจัยด้านตัวครู คือ การที่คนผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทำงานอยากพัฒนางาน มีความเป็นนักวิชาการ เป็นผู้ที่เห็นคุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของการวิจัย เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยของครู และสภาพการทำวิจัยมีผลมาจากปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย คือ คุณสมบัติส่วนตัว ได้แก่ การเป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพ เช่น มีความศรัทธาในระเบียบวิธีวิจัย การใฝ่หาความรู้ อยู่เสมอและการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้น คุณลักษณะส่วนตัวน่าจะมีอิทธิพลต่อการวิจัยในชั้นเรียน

2. สมรรถภาพของครูนักวิจัย

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของครูนักวิจัย ซึ่งเป็นความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนของครูนักวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประภารัตน์ มีเหลือ (2540 : 116-120) ได้ศึกษาสมรรถภาพของครูนักวิจัย พบว่า สมรรถภาพครูนักวิจัย ประกอบด้วย 2 สมรรถภาพ คือ สมรรถภาพครู ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและหลักสูตร มีลักษณะความเป็นนักวิชาการ มีใจกว้าง รับฟังและเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น และทักษะในการพัฒนาการเรียนการสอน และสมรรถภาพนักวิจัย ได้แก่ ความสามารถในระเบียบวิธีวิจัยและดำเนินการวิจัย จรรยานักวิจัย ทักษะในการสืบรวบรวมข้อมูล และความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภโชค นิยะสันต์ (2539 : 99-100) ที่พบว่า ปัจจัยด้านตัวครู คือ ผู้ที่มีความรู้ในระเบียบวิธีวิจัย เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยของครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวันทนา ชูช่วย (2534 : 44, 47) ที่พบว่า ครูที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทอยากนำความรู้มาใช้ประโยชน์ เป็นสาเหตุจูงใจในการทำวิจัย สมรรถภาพให้ความรู้เกี่ยวกับ การวิจัยเป็นปัจจัยจูงใจในการทำวิจัย และการมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัย เป็นปัจจัยที่ทำให้การทำวิจัยประสบความสำเร็จ (เสาวภา เจริญบุญ, 2538 : 71-72) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของระวีภา ของสมัคร (2538 : 97) ที่พบว่า ความรู้ในกระบวนการวิจัย ได้แก่ รู้ว่าปัญหาที่มีอยู่สามารถแก้ด้วยวิธีการวิจัยและมีความรู้ในกระบวนการวิจัย เป็นสาเหตุในการทำวิจัย

เสาวภา เจริญบุญ (2538 : 76) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความรู้ความสามารถของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีวุฒิปริญญาโทที่ทำวิจัยในชั้นเรียนและไม่ทำวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้งในด้านความรู้ความสามารถในระเบียบวิธีวิจัย การใช้คอมพิวเตอร์ และเนื้อหาสาระที่วิจัย

วรรณภา เคนซอร์เกียรติ (2543 : 67) ได้ศึกษาความสัมพันธฺ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ใช้ในการอธิบายความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู พบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับภูมิหลัง ได้แก่ ความรู้ความสามารถด้านทฤษฎีวิจัย ประสบการณ์ในการทำวิจัยและความรู้ในเนื้อหาที่สอนกับปัญหาของนักเรียนในการเรียนไม่ใช่ตัวอธิบายความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสายคำบุรี สยามิน (2544 : 62) ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยและทักษะในการวิจัยไม่มีผลต่อสภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากการศึกษาผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า สมรรถภาพของครูกิจวิจัย ประกอบด้วย 2 สมรรถภาพ คือ สมรรถภาพครู ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเนื้อหาและหลักสูตร มีลักษณะความเป็นนักวิชาการ มีใจกว้างรับฟังและเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น และทักษะในการพัฒนาการเรียนการสอน และสมรรถภาพนักวิจัย คือ ความสามารถในการระบุทฤษฎีวิจัยและการดำเนินการวิจัย จรรยานักวิจัย ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล ความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อความรู้ นอกจากนี้ผู้ที่มีความรู้ในระเบียบวิธีวิจัย เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการทำวิจัยของครูและเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการทำวิจัยประสบความสำเร็จ การให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเป็นปัจจัยสูงใจในการทำวิจัย ความรู้ในกระบวนการวิจัย ได้แก่ รู้ว่าปัญหาที่มีอยู่สามารถแก้ไขด้วยวิธีวิจัย และมีความรู้ในกระบวนการวิจัยเป็นสาเหตุไปของการทำวิจัยของครู ความรู้ความสามารถในระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาใช้ลงการทำวิจัย เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูได้รับความสำเร็จ ดังนั้น สมรรถภาพของครูกิจวิจัยน่าจะมีอิทธิพลต่อการวิจัยในชั้นเรียน

3. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนของครูกิจวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วันทนา ชูช่วย (2534 : 44, 47-49, 80, 83) ได้ศึกษาการทำวิจัยในโรงเรียนของครู พบว่า การได้รับมอบหมายสนับสนุนจากผู้บริหาร และหัวหน้า เป็นสาเหตุสูงใจในการทำวิจัย ส่วนการได้รับการชี้แนะ กระตุ้นสนับสนุนจากผู้บริหาร หน่วยงานสนับสนุน เป็นนโยบายนโยบาย โดยผู้บริหารและหัวหน้างานนำมาเผยแพร่ชี้แนะและกระตุ้นให้ครูทำวิจัย ผู้บริหารและหัวหน้าติดตามงาน เป็นปัจจัยสูงใจในการทำวิจัย ผู้บริหาร หัวหน้างานต้องให้ความร่วมมือ สนับสนุนและติดตามงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดจะทำให้กระบวนการวิจัยประสบผลสำเร็จ โครงการวิจัยที่ทำสำเร็จส่วนใหญ่จะได้รับความสนใจ การสนับสนุนและติดตามจากผู้บริหารโรงเรียน และโครงการที่ล้มเหลวเรื่องไม่ได้รับการสนับสนุนและติดตามจากผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเคนเน็ทซ์ (Kenneth, 1992 : 369) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาครูกิจวิจัย พบว่า การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือจากผู้บริหารมีความสำคัญยิ่งต่อความพยายามทำวิจัยของครู ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของยาวภา เจริญบุญ (2538 : 71, 77) ที่พบว่า สาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้การวิจัยได้รับความสำเร็จ คือ ผู้บริหารให้การสนับสนุน ได้แก่ การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาทำวิจัย ผู้ที่คอยทำผลงานทางด้านทำวิจัยมาให้การยอมรับ และแนวทางการทำวิจัยในช่วงปิดเทอม สนับสนุน ส่งเสริมให้ครูไปอบรมการทำวิจัยที่สถาบันต่างๆ จัดขึ้น การสนับสนุนด้านสื่อและ

วัตถุประสงค์ ส่วนสาเหตุสำคัญที่ทำให้วิจัยของครูมาจากสภาพที่เอื้อต่อการทำวิจัย คือ ผู้บริหารสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภาไพฑูริ์ วิริยะพันธ์ (2539 : 99) ที่พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยของครู คือ โครงสร้างและระบบบริหาร การสนับสนุนจากหน่วยงาน ได้แก่ ระดับอำเภอสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอและระดับโรงเรียน ระดับจังหวัดจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และระดับชาติจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และวิทยานิพนธ์ของการทำวิจัย ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอารีย์ เมฆาภาคย์ (2539 : 72) ที่พบว่า การมีเจตนาที่มุ่งเน้นต่อการทำวิจัยของครูเกิดจากการสนับสนุนส่งเสริมของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสายศิลป์ สายอิน (2544 : 62) ที่พบว่า สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนมีผลมาจากปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการวิจัยด้านเพิ่มพูนพื้นฐานความรู้ การค้นคว้า การใช้เวลา การแก้ปัญหา การสอน การให้การสนับสนุนและขวัญกำลังใจ โดยเป็นทั้งผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาในการทำวิจัย

วรธนา เว่นขจรเกียรติ (2543 : 67) ได้ศึกษาความสัมพันธืเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ใช้ในการอธิบายความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู พบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหารไม่ใช้ตัวอธิบายความพึงพอใจในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ดี

ลัสดา กองคำ (2541 : 89-94) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่มีต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง คือ การส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งราชการ การให้ความยอมรับนับถือ การให้ความสำคัญ การส่งเสริมให้เกิดความสำเร้จ และการมีความรับผิดชอบของครูผู้วิจัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญเลิศ ไทยศิริ (2545 : 43) ที่พบว่า บทบาทของคณบดี/ผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอนันท์ ยิงนอก (2544 : 64-67) พบว่า การปฏิบัติงานของผู้บริหารที่มีต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก คือ การให้ความสำคัญกับการวิจัย การสนับสนุนและเผยแพร่ผลการวิจัย การให้ความยอมรับและการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งราชการของครูผู้ทำการวิจัย อยู่ในระดับปานกลาง คือ การส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของผลการวิจัย การวางแผนในการปรับปรุงการดำเนินการวิจัย สำหรับการจัดสรรงบประมาณในการทำวิจัย มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

จากการศึกษาผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า การได้รับมอบหมายสนับสนุนจากผู้บริหารและหัวหน้าเป็นสาเหตุจูงใจในการทำวิจัย การได้รับการชี้แนะ กระตุ้น สนับสนุนจากผู้บริหาร หน่วยงานสนับสนุน นิสิตศึกษานิเทศศาสตร์ และหัวหน้าติดตามงาน เป็นปัจจัยจูงใจในการทำวิจัย ผู้บริหารและหัวหน้างานต้องให้ความร่วมมือสนับสนุนและติดตามงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดจระทำให้การดำเนินการวิจัยประสบผลสำเร็จ โดยผู้บริหารสามารถสนับสนุนการวิจัยในรูปของการกำหนดนโยบายการวิจัย การให้ความร่วมมือจากผู้บริหารมีความสำคัญยิ่งต่อความพยายามในการทำวิจัยของครู การมีเจตนาที่มุ่งเน้นต่อการทำวิจัยของครูเกิดจากการสนับสนุนส่งเสริมของผู้บริหาร ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนน่าจะมีอิทธิพลต่อการวิจัยในชั้นเรียน

4. ปัจจัยพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียน

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งช่วยสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียนของครูนักวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วันทนา ชูช่วง (2534 : 47-49, 52-64) ได้ศึกษาการทําวิจัยในโรงเรียนของครู พบว่า ปัจจัยพื้นฐานในการทําวิจัยในโรงเรียนของครูที่มีความต้องการมากที่สุด คือ ที่ปรึกษาในการวิจัย ซึ่งเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยและศึกษานิเทศก์ โดยปรึกษาบางประเด็นที่เป็นปัญหา เช่น การใช้สถิติ กรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือรูปแบบในการนำเสนอข้อมูล เวลาที่ใช้ในการวิจัย ต้องการให้ทางโรงเรียนสนับสนุน โดยการลดจำนวนชั่วโมงสอนและจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องไม่ให้มากเกินไป จัดตารางสอนให้มีเวลาว่างติดต่อกันให้เหมาะสมที่จะไปค้นคว้าหรือทำงานต่อเองได้ ครูนักวิจัยส่วนใหญ่ต้องใช้เวลาในราชการที่ว่างจากงานประจำและเวลาออกราชการ คือ วันหยุดราชการและช่วงปิดเทอม เช่น ไปค้นคว้าที่ห้องสมุด วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงาน และแหล่งค้นคว้าข้อมูล ส่วนการมีชั่วโมงสอนน้อยมีเวลาที่จะทํากิจการวิจัย เป็นสาเหตุจุดจูงใจในการวิจัย สำหรับการมีเวลา การได้รับการสนับสนุน อุปกรณ์ เงิน ที่ปรึกษา และการระดมครูที่สนใจช่วยกันทํา เป็นปัจจัยจูงใจในการทําวิจัย นอกจากนี้ การได้รับความร่วมมือประสานงานจากองค์กรภายในโรงเรียน มีเงิน อุปกรณ์ ที่ปรึกษาและแหล่งความรู้ที่ทันสมัย เป็นปัจจัยที่ช่วยให้การทําวิจัยประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสรียา ทองสมัคร (2538 : 100-101, 109-110) ที่พบว่า ปัจจัยพื้นฐานในการทําวิจัย คือ การมีความพร้อมในเครื่องมืออุปกรณ์หรือวัสดุ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเอื้อต่อการทําวิจัย มีเงินทุน มีแหล่งรวบรวมข้อมูล มีที่ปรึกษาช่วยเหลือในการตีพิมพ์และวิชาการตีพิมพ์ผลการวิจัย และมีที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือในการดำเนินการวิจัย เป็นสาเหตุจุดจูงใจในการทําวิจัยของครู และปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินการวิจัยทางกรณีศึกษาได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของครู คือ ที่ปรึกษางานวิจัย ได้แก่ เพื่อนครูที่มีความรู้ระดับที่ปรึกษางานวิจัยที่ทํายกสนับสนุนในการดำเนินการวิจัยมากที่สุด ศึกษานิเทศก์ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย และมีผลการวิจัยบางส่วนไม่มีที่ปรึกษาแหล่งเงินทุน ได้แก่ ทุนส่วนตัว งบประมาณและทุนจากรายได้หรือเงินผลประโยชน์ของโรงเรียน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เครื่องคำนวณ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ดีดและกระดาษ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเอกภา เจริญบุญ (2538 : 71-73) ที่พบว่า เพื่อนครูให้ความร่วมมือ ร่วมทําวิจัย ตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน ให้ความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การวิจัยได้รับความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภมาศ ปิยะสันต์ (2539 : 99) ที่พบว่า ปัจจัยพื้นฐานในการทําวิจัย คือ ทุนในการทําวิจัย วัสดุอุปกรณ์เพียงพอและสะดวกต่อการวิจัย เวลาในการวิจัย แหล่งค้นคว้าข้อมูล เอกสาร ที่ปรึกษาในการวิจัย ส่วนคุณสมบัติเบื้องต้นตามระเบียบของทางราชการ และปัจจัยด้านบริหารของการทำงาน ได้แก่ การมีสภาพแวดล้อมทั้งที่บ้านและโรงเรียนที่ดีให้เกิดบรรยากาศทางวิชาการ และความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทําวิจัยของครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวาวอร์นเต (Waworuntu, 1988 : 12-13) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาแห่งรัฐในประเทศอินโดนีเซีย พบว่า ความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน ทั้งในและ

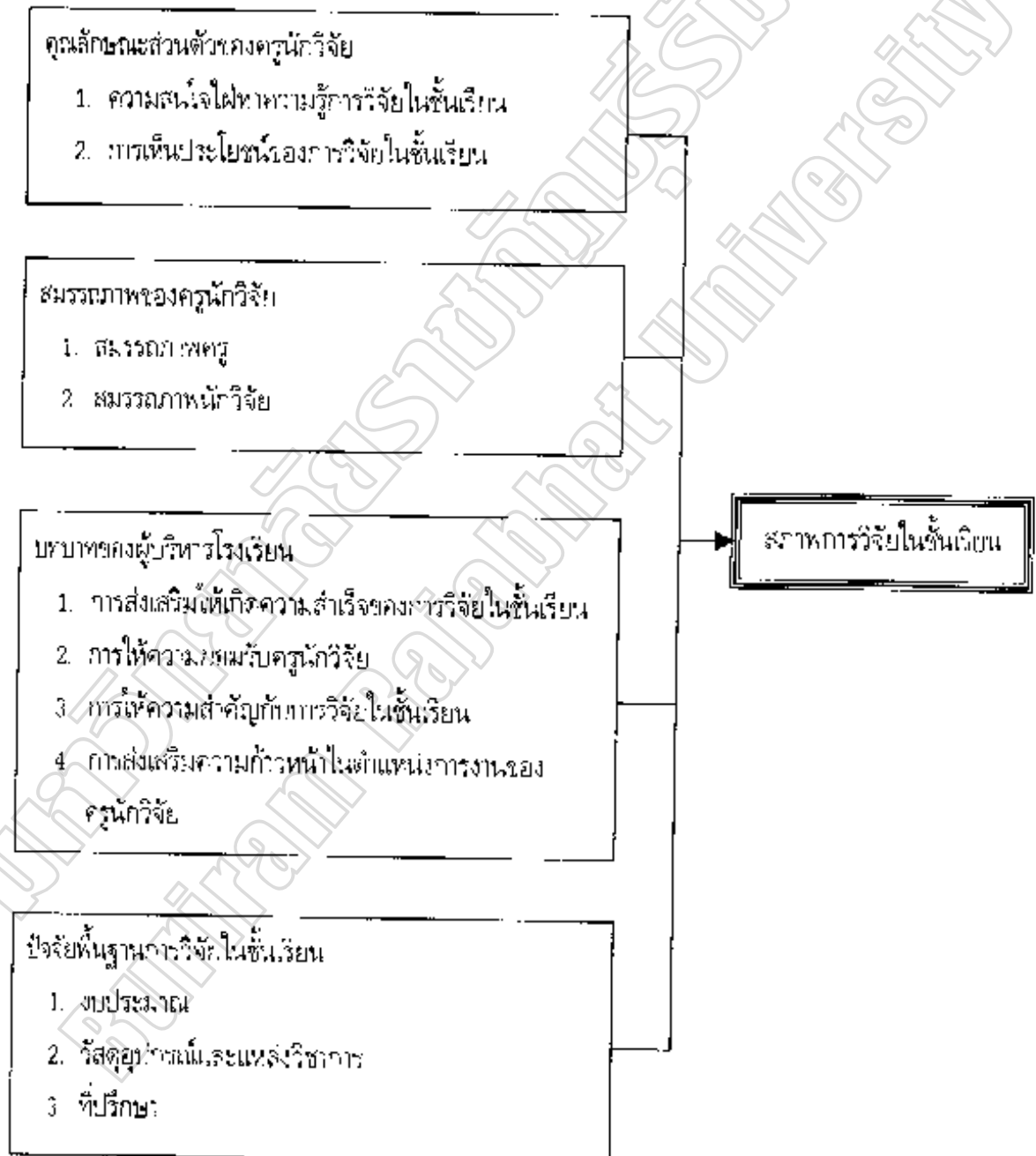
นอกจากของงาน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์ และเอเดิ้ล (Adele, 1999 : 348) ได้ศึกษาเรื่องครูในฐานะนักวิจัยกับแนวทางที่แตกต่างกันในกรอบรู้ พบว่า เขตการศึกษาต้องให้อาสาสมัครเข้าร่วมในการวิจัย ชี้เสนอแนะสำหรับนโยบายการพัฒนาบุคลากรเน้นการใช้โปรแกรมครูนักวิจัย พร้อมทั้งจัดให้มีการสนับสนุนจากเพื่อนและของระบบทบทวนซึ่งกันและกัน ครูประสบปัญหาที่เกิดจากเวลาไม่เพียงพอ ความไม่แน่นอน ความไม่สนใจของผู้บริหาร แต่หากเพื่อนให้การสนับสนุนก็จะทำให้แก้ปัญหาบางอย่างได้

เขารุภา เจริญบุญ (2538 : 76-77) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู พบว่า สภาพที่เอื้อต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน คือ การอบรม แหล่งค้นคว้าข้อมูล ที่ปรึกษา ทูม วัสดุอุปกรณ์ และเวลาการทำวิจัยของครูผู้สอน ไม่มีความสัมพันธ์กับการทำวิจัยในชั้นเรียน ยกเว้น ภาระอื่นๆ นอกจากการสอนของครูผู้สอนมีความสัมพันธ์กับการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณมา เด่นเพชรเกียรติ (2543 : 67) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่ใช้ในการอธิบายความพึงพอใจในการทำวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู พบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับแรงจูงใจภายนอก คือ การสนับสนุนของเพื่อนครู แหล่งทุน ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งค้นคว้า และเวลาในการทำวิจัย ไม่ใช้ตัวอธิบายความพึงพอใจในการทำวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสายศิษฐ์ สากิน (2544 : 62) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการวิจัย พบว่า งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งวิชาการ ไม่ส่งผลต่อสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู

จากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัย คือ วัสดุอุปกรณ์และแหล่งวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งบประมาณ ที่ปรึกษาช่วยเหลือสิ่งอำนวยความสะดวกและตัวทำกิจจางนี้ผลการวิจัยที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือในการดำเนินการวิจัย, ตัวโมเดลสอนน้อย เป็นสาเหตุจูงใจในการวิจัยของครู การมีเวลาที่จะทำการวิจัย การได้รับการสนับสนุนในด้านอุปกรณ์ งบประมาณ ที่ปรึกษา และการระดมครูที่สนใจช่วยกัน เป็นแรงจูงใจในการทำวิจัย การได้รับความร่วมมือประสานอย่างดีภายในโรงเรียน มีเงิน อุปกรณ์ ที่ปรึกษา และแหล่งความรู้ที่ทันสมัย เป็นปัจจัยที่ทำให้การทำวิจัยประสบความสำเร็จ ปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัย มีที่ปรึกษา วัสดุอุปกรณ์เพียงพอ และสะดวกต่อการวิจัย เวลา แหล่งค้นคว้าข้อมูล เอกสาร ปรึกษา และคุณสมบัติน้องต้นตอมากระเบียบของทางราชการ ส่วนการมีสภาพแวดล้อมทั้งที่บ้านและโรงเรียนก็เอื้อให้เกิดบรรยากาศทางวิชาการและความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยของครู สำหรับความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานทั้งในและนอกระบบของงาน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของครู นอกจากนี้เพื่อนให้การสนับสนุนก็จะทำให้แก้ปัญหาบางอย่างได้ ดังนั้น ปัจจัยพื้นฐานการทำวิจัยในชั้นเรียนจะมีอิทธิพลต่อการวิจัยในชั้นเรียน

สรุปกรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ปัจจัยบางตัวที่นำจะอิทธิพลต่อการวิจัยในชั้นเรียน คือ 1) คุณลักษณะส่วนตัวของครูนักวิจัย 2) สมรรถภาพของครูนักวิจัย 3) บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน และ 4) ปัจจัยพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปกรอบความคิดในการวิจัยเป็นภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 สรุปกรอบความคิดในการวิจัย